

Az otthoni munkavégzésről néhány szóban

Az otthoni munkavégzés különösen az utóbbi években lett felkapott téma, melyben katalizátorhatással bírt a koronavírus-járvány. Szintén szokás a figyelem középpontba kerülését összefüggésbe hozni azzal, hogy a Z generáció, amely egyre nagyobb arányban lép be a munkaerőpiacra, már igényként fogalmazza meg a rugalmasabb munkavégzési hely biztosítását. Téves lenne azonban ezekhez kapcsolni az otthoni munkavégzés kérdését, hiszen a munkakörülmények megváltozása nem csak egy generációs igény. Illetve időben is jóval korábban datálható a téma megjelenése: egy gyors kereséssel már a 2000-es évek elejéről találhatunk szakirodalmakat a témáról.

Az otthoni munkavégzés: távmunka és home office

A téma körüljárását, noha ezt számos helyen leírták már, feltétlenül fogalmi tisztázással kell kezdenünk. Az otthoni munkavégzésnek ugyanis alapesetben két fajtája lehet, amely a köznyelvben gyakran összemosódik. Az egyik a távmunka, a másik a köznyelvben talán jobban elterjedt home office.

A távmunka egy állandóan otthonról (vagy más helyszínről) végzett, a munkaszerződésben is rögzített munkavégzési forma, melyet a felek közösen elfogadnak. Ez egy szabadabb, rugalmasabb munkavégzést feltételez, de természetesen az is lehetséges, hogy egy távmunkában dolgozó személyre is a 8-4-ig munkaidő vonatkozik.

A home office ezzel szemben mást jelent. A home office-szal érintett munkavállalók munkavégzési helye alapvetően a munkáltató székhelye vagy valamely telephelye. Azonban – megegyezés szerint és a munkaszerződésben rögzítve – bizonyos időközönként lehetőségük nyílik arra, hogy a munkavállaló a feladatait otthonról végezze.

Hány embert érint?

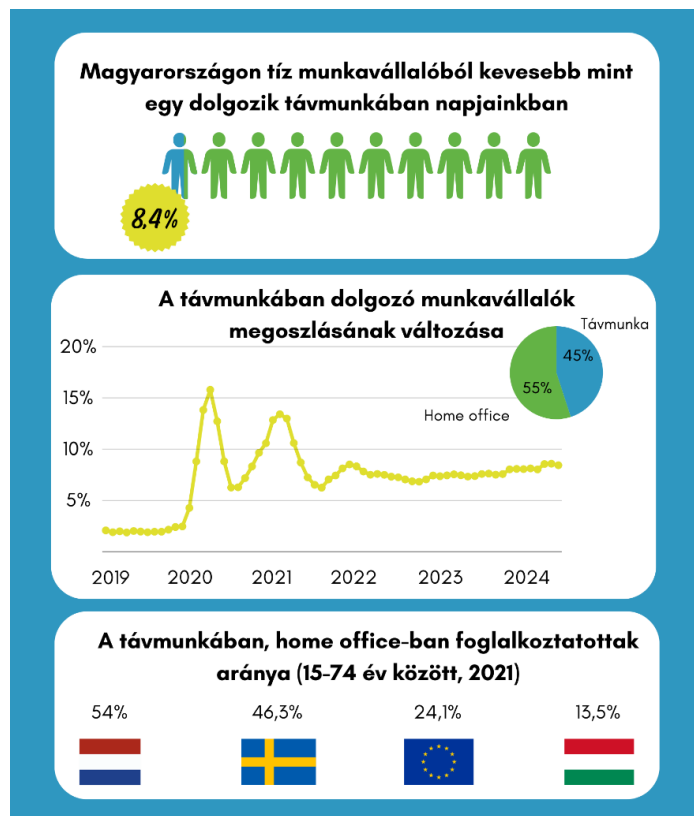
Hazánkban a távmunkában legalább időközönként érintett személyek száma 2024 közepén a 15 és 74 év közötti munkavállalóknak a 8,4%-át érinti: 2024 június és augusztusa közötti háromhavi mozgóátlagban összesen több mint 390 ezer fő dolgozott távmunkában vagy kapott home office lehetőséget. Trendszerűen megállapíthatjuk, hogy valamivel többen vannak azok,

akik a fenti fogalmi rendszerben valószínűleg home office lehetőséget kapnak, mint azok, akik valóban távmunkában dolgoznak. Megoszlásuk aránya a már kiemelt időpillanatban 45-55% volt a home office-ban dolgozók javára.¹

Ha hosszútávú időszoron pillantunk a távmunkára, elmondható, hogy bár valóban a koronavírus előtt is létező jelenségről volt szó, a pandémia ténylegesen katalizátorhatással bírt: 2019 végén a munkavállalók körülbelül 2,2%-a dolgozhatott valamilyen formában otthon. Ez 2020-ban egyes periódusaiban, egybeesve a lezárásokkal, még 15% fölé is fölemelkedett. 2021 végére azonban számuk jelentősen visszacsökkent és némi ingadozás mellett, de lassú emelkedést figyelhetünk meg.

Az uniós átlag a hazai mutatókhoz képest alapvetően magasabb. Például az ugyancsak járvánnyal terhelt 2021-es esztendőben bizonyos országokban (például Hollandia, Svédország) a munkavállalóknak akár fele is távmunkában dolgozott. Hazánkban ekkoriban ez az arány a KSH adatai alapján 13,5% volt.² E nagy különbség valószínűleg szervezeti-kulturális, valamint gazdaság szerkezeti okokból is fakadt.

A járványt követően Európa-szerte megfigyelhető volt ez a visszarendeződés, ám a nyugati országokban az otthoni munkavégzés így is elterjedtebb, mint hazánkban, így feltételezhetjük, hogy az alábbi ábrán is látható, lassú, emelkedő tendencia folytatódni fog.

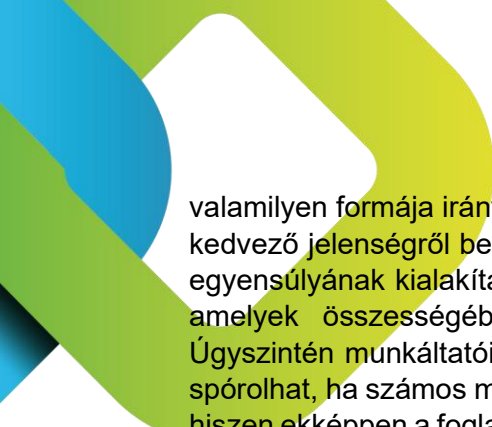

Az otthoni munkavégzés mérlege

Nehéz mérlegre tenni, hogy egy kedvező vagy kevésbé kedvező jelenségről és annak megerősödéséről van szó. Mivel egyre nő a munkavállalók részéről az otthoni munkavégzés

¹ KSH 20.2.1.22. A foglalkoztatottak távmunkavégzésének alakulása, háromhavi mozgóátlag, https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0117.html

² KSH Fenntartható fejlődési célok, <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/2-7-sdg-5#2-abra>

valamilyen formája iránti igény, ezért a munkavállalói jóllét szempontjából első pillantásra egy kedvező jelenségről beszélhetünk. Hozzásegítheti a munkavállalókat a munka és magánélet egyensúlyának kialakításához, és a munkavállalói elégedettségre is kedvező hatással lehet, amelyek összességében a hatékonyságra, eredményességre is pozitívan hathatnak. Úgyszintén munkáltatói oldalról is számos előnnyel járhat, például egy vállalat is rengeteget spórolhat, ha számos munkatársa távmunkában dolgozik vagy home office biztosított részére, hiszen ekképpen a foglalkoztatottak létszámához viszonyítva a szükségesnél kisebb irodát kell bérelnie, fenntartania, kevesebb munkába járási költségtérítést kell fizetnie stb.

A kérdés mégsem ilyen egyszerű, és jól körülhatárolható árnyoldalakat is észrevehetünk. Jó példa erre, hogy a távmunka akár ronthatja is a mentális egészséget, a munkavállalóknak sokszor a saját költségükre kell a feladatvégzésüket végrehajtaniuk (rezsitámogatásra a munkáltató nem kötelezhető), a munkahelyi **kapcsolatok szükségyszerűbben lazábbá válnak, és a munkahelyi előrehaladást is meghatározhatja az otthoni munkavégzés.** Ahogy a munkahelyi vezetők ellenőrzési képességei is alacsonyabbak lehetnek, és a hatékonyabb munkavégzés sem igazolt minden körülmények között.

Nehéz összességében mérleget vonni arról, hogy az otthoni munkavégzés hogyan hat a munkavállalókra, és a témával foglalkozó kutatások is sokszor inkonzisztens képet festenek. Érdemes tehát a munkakörök, feladatkörök, a munkavállalók igényeinek függvényében, a szervezet egyéni lehetőségeit figyelembe véve (felelős foglalkoztatói szemlélettel) dönteni arról, hogy az adott gazdasági társaság megnyitja-e a munkavállalói számára az otthoni munkavégzés lehetőségét.

Vannak benne kiaknázható lehetőségek?

Az iménti valamennyi ellentmondásosság ellenére érdemes megemlíteni, hogy a távmunka milyen további lehetőségeket rejt magában, amely például gazdaságstratégiai szempontokból is fontos lehet. Talán kevésbé hangsúlyozott lehetőség, hogy a távmunka akár a munkaerőtartalékok megszólításában is hasznos lehet. Gondolhatunk itt azokra, akik egyéni élethelyzetük miatt nem tudnak belépni/visszatérni a munkaerőpiacra (például fogyatékos személyek, kisgyermeket nevelő édesanyák), vagy azokra, akik gazdaságilag periférikus térségekben, illetve rurális területeken élnek.

Ennek persze lehetnek korlátai is, hiszen jellemzően a magasabb kvalifikációt igénylő munkakörök végezhetőek el távmunkában, az említett csoportokra (közülük legkevésbé igaz ez a kisgyermekes nőkre) viszont széles körben jellemző az alacsony iskolai végzettség. Mindezekkel együtt az ilyen formában elvégezhető álláshelyek növekedésével a vidéki térségekben is nőhetne az elérhető munkahelyek száma, nőhetne a munkavállalókért folytatott verseny, amely hozzájárulhatna többek között például az alulfoglalkoztatottság csökkenéséhez is, így az alacsonyabb végzettségűek számára is több lehetőség nyílhatna meg. Ez különösen fontos lehet a vidékies térségekben.

Az imént felvázolt lehetőség viszont csupán egyetlen aspektusra világít rá, és bizonyos, hogy a téma mélyebb megvizsgálása számos más potenciált is felszínre hozhat. Még akkor is, ha – mint azt említettük – összességében a távmunka megítélése rendkívül vegyes képet mutat, a témát vizsgáló kutatások sokszor ellentmondanak egymásnak.

